

Naam:	Jan van Tiggelen
Woonplaats:	Espel
Leeftijd:	51
Aantal koeien:	45
Aantal hectare:	60
Teelten:	akkergewassen, tulpen en gras

## Gras nooit ouder dan 14 maanden

tekst Jelle Feenstra

**V**an het BG3-mengsel dat we eind augustus op aardappelland inzaaiden, halen we dit jaar nog één en in 2015 vijf, misschien zes sneden. In oktober volgend jaar gaat de ploeg erin en volgen tulpen. De jaren daarna volgen pootaardappelen, uien, suikerbieten en opnieuw pootaardappelen, waarna we in augustus 2021 opnieuw gras zaaien. Een grasperceel wordt bij ons nooit ouder dan 14 maanden.'

### Gras dient akkerbouw

'Na de eerste grassnede weiden we tot half oktober, daarvoor is 6 hectare beschikbaar. Naast weidegras krijgt het melkvee een ingekuuld mengsel van snijmais, aardappels en bierbostel, aangevuld met soja. Mét krachtvoer halen onze koeien een rollend jaargemiddelde van 11.500 kg melk met 3,55% eiwit en 4,05% vet.'

'Gras is in ons één-op-zesbouwplan dienend aan de akkerbouw. Zo zaaien we 's zomers na tulpen een wat goedkoper BG3-mengsel, dat we na twee snedes in het voorjaar al weer omploegen.'

### Ruim kunstmest

'We strooien ouderwets ruim kunstmest op gras, wel 600 kg stikstof. Dat kan omdat we in de akkerbouw amper kunstmest gebruiken en dus gebruiksruimte overhebben. De koeienmest gaat vooral naar onze akkerbouwmatige teelten. Dit doen we omdat kunstmeststikstof sneller beschikbaar komt voor jong gras dan drijfmeststikstof.'

'Dankzij de geringe bodemuitspoeling op kleigrond en de snelle wisseling van teelten wordt zowel kunstmest als drijfmest maximaal benut. Je kunt rustig stellen dat we op bedrijfsniveau zeer mineralenefficiënt zijn, ook omdat we geen drijfmest afvoeren en relatief weinig kunstmest aanvoeren.'

Naam:	<b>Hinke Bouma en Johan Bonekamp</b>
Woonplaats:	<b>Wiuwert</b>
Leeftijd:	<b>49 en 53</b>
Aantal koeien:	<b>75</b>
Aantal hectare:	<b>51</b>

## Goud van oud grasland

tekst Jelle Feenstra

**T**ypisch voorbeeld van modern graslandgebruik. We horen het Nick van Eekeren van het Louis Bolk Instituut nog zeggen, zittend bij de 50 centimeter diepe kuil, gegraven in mooie kleigrond. De graswortels stopten op 15 centimeter, ruw onderbroken door bodemverdichting.'

### Honderd jaar oude grasmat

'Voor ons was het een eyeopener. We verdiepten ons in grasteelt en nu doen we mee aan het project "Goud van oud grasland". Tien melkveehouders in Groningen en Friesland hebben een perceel jong en een perceel oud gras staan. Die zijn in stukken verdeeld, waarop verschillende mestgiften en bewerkingen en hun invloed op de productie worden gemeten.'

'De eerste resultaten zijn opmerkelijk: bij een gift van 300 kilo stikstof uit kunstmest zijn de opbrengsten vergelijkbaar. Maar bij 150 en 0 kg stikstof uit kunstmest komt van oud grasland gemiddeld tien procent meer opbrengst, zowel in kilo droge stof als in ruw eiwit. Ook ons greppelperceel met meer dan honderd jaar oud gras doet niet onder voor jong grasland.'

### Laat gras met rust

'We zouden ouder grasland over de kop halen en opnieuw inzaaien. Na deze ervaringen hebben we besloten dat niet te doen. Het zelfproducerende vermogen van oud gras moet je koesteren, zonder vernieuwing uit het oog te verliezen. We gaan nu licht doorzaaien met een grasklavermengsel.'

'Ook bouwen we extra mestopslag, zodat de zware bemester het land half februari niet meer vernielt. Verder weiden we de koeien vooral en proberen we zo weinig mogelijk te maaien. De kunst om veel en goed gras van het land te halen, is misschien wel om het zo veel mogelijk met rust te laten.'

Naam:	<b>Christian Winden en Saskia Kemmere (broer en zus)</b>
Woonplaats:	<b>Werkendam</b>
Leeftijd:	<b>35 en 29</b>
Aantal koeien:	<b>140 fh-koeien</b>
Aantal hectare:	<b>80 ha gras en 35 ha bouwland</b>

## 'Zo'n grasbrokje scheelt oerwoud'

tekst Jelle Feenstra

**R**uim in het gras zitten we al jaren, de rijkuilen werden steeds groter. En we hebben land op afstand, waardoor transport het inkuilen nogal prijzig maakte. Daarom maken we nu krachtvoer.'

'We laten twaalf hectare gras vier keer in het seizoen drogen door groenvoerdrogerij Timmerman in Kortgene. Dat levert zo'n 15 ton per hectare op, in totaal 180 ton per jaar.'

'In het winterseizoen gaat dagelijks 3,5 tot 4 kg grasbrok per koe in de voermengwagen, samen met kuilgras, 6 kg bierbostel en 4,5 kg perspulp. Daar krijgen de koeien nog 6,5 kg A-brok bij. 's Zomers weiden we volop. Jaarrond geven onze fh-koeien 7235 kilo melk met 4,35 procent vet en 3,54 procent eiwit.'

### 21 cent productiekosten

'Een kilo grasbrok laten maken kost ons, inclusief bemesten, maaien en harken, ongeveer 21 cent. Dat is iets goedkoper dan de standaard A-brok. Eiwit van eigen land halen is minder soja van elders halen. Zo'n grasbrokje scheelt dus toch weer wat oerwoud.'

'De grasbrokpercelen krijgen extra stikstof, omdat we met het ruweiwitgehalte rond de 20 procent willen zitten, anders kun je het amper krachtvoer noemen. Een volledige krachtvoervervanger is het overigens niet, dan onderschat je de uitgebalanceerde mineralen en sporenelementen in de A-brok.'

### Meer grasbrok door derogatie

'Willen we derogatie houden, dan moet het aandeel grasland naar 80 procent. We gaan dus eerder naar meer dan naar minder grasbrok. Dit jaar zijn we gestart met BEX en KringloopWijzer. Toch maar eens rekenen wat dat doet, zo'n brokje van eigen land.'

Naam:	Jacob van den Borne
Woonplaats:	Reusel
Leeftijd:	33
Bedrijf:	Van den Borne Aardappelen
Aantal hectare:	400, waarvan 10 hectare gras
Teelten:	aardappelen, suikerbieten, mais en gras

## Optimaliseren per 15 vierkante meter

tekst Jelle Feenstra

**P**robleem nummer één van gras-teelt is verdichting. Met zware machines en intensieve bewerking is de bodem in Nederland platgewalst. Toch moet er meer gras komen. Daarom gaan melkveehouders in mijn optiek uiteindelijk naar vaste rijpaden op grasland, wat in de akkerbouw al jaren gemeengoed is.'

### Precisielandbouw

'Ik doe aan precisielandbouw om opbrengsten te optimaliseren. Zo deed ik mee aan het project Lekprikken van BLGG. Met gewassensoren opbrengst en kwaliteit van gras meten, met bodemscans vochtverschillen in kaart brengen, opbrengst en droge stof meten met gps-hakselaars, dat werk. En dan kijken hoe je mindere perceelsplekken beter krijgt of hoe je eiwit- en drogestofoptimum van gras dichter bij elkaar krijgt.'

'Nog steeds meet ik van alles voor melkveehouders die gras telen op onze grond. Ik trek geen dikke portemonnee, maar deel in ruil voor aardappelgrond en samenwerking kennis en data die ze kunnen gebruiken voor de KringloopWijzer. Zelf weet ik van elke 15 vierkante meter grond de bodemeigenschappen. Zo verhoog ik stap voor stap mijn gewasopbrengst.'

### Eén keer zoveel mest uitrijden

'Misschien kun je wel 180 in plaats van 120 ton van 10 hectare halen. Als analyse na opbrengstmeting uitwijst dat je op 2 hectare veel meer dan 12 ton, op 5 hectare 12 ton en op 3 hectare door verdroging maar 9 ton haalt, moet je op 3 hectare gaan beregenen, op 5 hectare de condities realiseren van de tophectares en op de tophectares kijken waar je nog kunt verbeteren. Dan kun je straks één keer zoveel mest uitrijden en koeien houden.'

